

Crna Gora
Prijestonica Cetinje
Centar za informacijski sistem

- **GRADONAČELNIKU PRIJESTONICE** -

**Izveštaj o radu Centra za informacijski sistem
za period 01.01.2012.- 31.12.2012.g.**

Poštovani gospodine Gradonačelnice,

Koristim priliku da Vas shodno radnoj obavezi koja se tiče dostavljanja Izveštaja o radu na uvid Gradonačelniku, informišem o aktivnostima Centra za informacijski sistem tokom 2012.g., o poteškoćama sa kojima se susrećemo, i o planovima i prioritetima za naredni period.

Rezime realizovanih aktivnosti tokom 2012. godine

Shodno zaduženjima propisanim Odlukom o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Prijestonice Cetinje, Centar za informacijski sistem je izvršavao propisane poslove i zadatke, a pored svakodnevne pomoći u korišćenju računara zapošljenima u Prijestonici, posebno sljedeće:

- Vršeno je otklanjanje kvarova i problema na postojećoj korisničkoj opremi, kao i nabavka i ugradnja određenih rezervnih dijelova za nesmetano korišćenje računarske opreme u Prijestonici.
- Standardno su radi sigurnosti podataka rađene backup procedure sa servera koji opslužuju službe i sekretarijate Prijestonice.
- Vršena je redovna reinstalacija operativnih sistema i aplikacija neophodnih za funkcionisanje određenih korisnika čiji je rad na računaru bio otežen i nefunkcionalan.
- Otklanjane su poteškoće u radu zastarjelih servera koji su u upotrebi za potrebe urbanizma, uprave prihoda, katastra, biračkih spiskova i matičara.
- Urađeno je planiranje i postavljanje IT infrastrukture – računarske mreže, umrežavanje računara i dodjeljivanje statičkih IP adresa u Gradskoj biblioteci i čitaonici „Njegoš“.

- Obezbijeđena je tehnička podrška i izvršene su reinstalacije i upgrade operativnih sistema u javnim preduzećima, Javnom komunalnom preduzeću i Gradskoj biblioteci i čitaonici „Njegoš“, kao i detekcija i otklanjanje problema u radu računarskih servisa u Službi zaštite Prijestonice.
- Sprovedena je dvomjesečna obuka za korišćenje računara i održani su kursevi osnovne upotrebe Windows, Office paketa i interneta za sve zainteresovane zaposljene u Prijestonici.
- Izvršena je nabavka 23 računara koje je Prijestonica skupa sa modemima za bežični internet donirala predstavnicima mjesnih zajednica na teritoriji Cetinja, pa su službenici Centra izvršili poslove instaliranja računarske opreme, obuke za korisnike i tehničke podrške za korišćenje te opreme.
- Obezbijeđena je tehnička podrška prilikom održavanja sjednica Skupštine Prijestonice i brojnih drugih događaja održanih u skupštinskoj sali, svečanoj sali i sali za sastanke unutar zgrade Prijestonice.
- Nastavljeno je sa vođenjem elektronskih evidencija dnevnika rada službenika i namještenika službe.
- Izrađen je Prijedlog strategije razvoja ICT u Prijestonici Cetinje do 2014 godine, a participirano je u pisanju strategije razvoja Cetinja u dijelu koji se tiče IT infrastrukture.
- Izrađen je i usvojen novi Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta i poslova unutar službe.
- Intezivirani su razgovori i obavljene pripreme sa ponuđačima na realizaciji projekta Wireless Cetinje, radi besplatnog korišćenja interneta za sve posjetioce i građane Cetinja.
- Intezivirani su razgovori sa ponuđačima i sprovedene sve neophodne pripreme za izradu tehničke dokumentacije, izbora opreme i lokacija, nakon čega se pristupilo izradi tehničkog rješenja za realizaciju projekta „Siguran grad - Cetinje“.
- Sprovedeno je prikupljanje neophodnih informacija i podataka o procedurama u saradnji sa službenicima organa lokalne uprave u cilju izrade kvalitetnog softvera za projekat uvođenja elektronske uprave i Građanskog biroa.
- Na brojnim sastancima sa konsultantima i zaposljenima EWMI razmatrane mogućnosti o optimalnom rješenju i budućem uređenju funkcionisanja organa lokalne uprave.
- U saradnji sa USAID-om i EWMI sproveden je proces izrade projekta za realizaciju IT infrastrukture u zgradi Prijestonice kao preduslova za efikasno funkcionisanje organa lokalne uprave, u cilju višestrukih pogodnosti i ušteda u vremenu, energiji zaposljenih, i drugih resursa (tonera, štampača, papira...), a prije svega zbog dobrobiti građana i privrednika Cetinja.
- Vođen je i zajedno sa odabranim izvođačima radova, nakon potpisivanja ugovora i učešća u pregovaračkom postupku, realizovan projekat besplatnog Wireless interneta za građane Cetinja i za posjetioce, na ukupno 12 lokacija u gradu.
- Vođen i zajedno sa izvođačima, nakon učešća u pregovaračkom postupku i potpisivanja ugovora, realizovan projekat „Cetinje – siguran grad“, kojim je video-nadzorom pokriven jedan dio znamenitosti Cetinja kao i frekventnije saobraćajnice, a predviđeno je i panoramsko razgledanje grada putem online video sadržaja sa websajta Prijestonice.

- Tokom 2012. godine uporedo se radilo na realizaciji nekoliko velikih projekata, pa su službenici Centra za informacioni sistem bili maksimalno angažovani na koordinaciji sa izvođačima radova, kompanijama Varnost iz Maribora -Republika Slovenija, MNNews iz Podgorice, DigitMontenegro iz Podgorice, SmartTech iz Podgorice kako bi ostvarili zacrtane ciljeve. Svakodnevni terenski rad, obilazak lokacija vezan za instaliranje video nadzora i postavljanje opreme za wireless, praćen je različitim tehničkim poteškoćama, pa je bilo neophodno obavljati različite pregovore/dogovore sa pravnim i fizičkim licima radi dobijanja saglasnosti za postavljanje opreme.
- Organizovana su i koordinisana dežurstva prilikom dvomjesečnih aktivnosti na umrežavanju lokalne samouprave kroz projekat obezbjeđivanja infrastrukture u samoj zgradi opštine kao preduslova za implementaciju Građanskog biroa.
- Preduzete su aktivnosti i odgovarajući koraci na obezbjeđivanju funkcionisanja novog mrežnog sistema, podešavanju računarske mreže za rad SmartTech programa, instalaciji mrežnih štampača i skenera, i planiranju i osposobljavanju novih prostorija u kojima je lociran Građanski biro.
- U koordinaciji sa predstavnicima SmartTech-a prezentiran je softver koji je implementiran novim sistemom elektronskog poslovanja i obavljeno je nekoliko obuka službenika Prijestonice za korišćenje navedenog softvera.
- Odrađeno je kompletno unošenje procedura za sve organe lokalne urave u novi softver za potrebe Građanskog biroa, kao i podaci neophodni za funkcionisanje SmartTech programa, a sprovedene su i sve pripremne aktivnosti za otvaranje Građanskog biroa, pa je u saradnji sa USAID-om, službom Gradonačelnika i ambasadam Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori obezbijedeno svečano otvaranje Građanskog biroa sredinom decembra 2012.g.
- Zbog nepredviđenih problema u radu novopostavljene mreže, i otežanog funkcionisanja novog sistema elektronske uprave službenici kontinuirano ulažu napore kako bi se u saradnji sa izvođačima radova obezbijedila stabilnost, sigurnost i funkcionalnost mreže i podataka, i pružila podrška nesmetanom pristupu serverima koji opslužuju sve organe Prijestonice.
- Preduzimaju se dodatni naponi za svakodnevnu kontrolu sistema video nadzora u smislu provjera i obezbjeđivanja funkcionalnosti, zbog čestih prekida rada sistema na nekoj od nadzorom pokrivenih lokacija, kao i zbog učestalih kvarova instalirane opreme.
- Uspostavljena je veza sa Centralnim državnim registrom za evidenciju prekršaja i kazni, kroz podešavanje mrežnih parametara za sistem i unos podataka, te prisustvo obukama službenika organizovanim tim povodom, i sprovedenim obukama za korisnike aplikacije.
- Učestvovano je u procesu analize korišćenja usluga telekomunikacionih provajdera u cilju optimizacije resursa u organima lokalne uprave.
- Zajedno sa predstavnicima Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost uzeto aktivno učešće na poslovima obezbjeđivanja pristupu Univerzalnog servisa za zainteresovane mještane ruralnog područja.
- Učestvovano u pripremi dokumentacije za javne pozive, odnosno tehničke dokumentacije za četiri velika projekta – nabavka opreme i umrežavanje prostorija

- lokalne uprave, nabavka i kreiranje softverske aplikacije za Građanski biro, nabavka i implementacija opreme za projekte Cetinje-siguran grad i Wireless Cetinje.
- Službenici Centra su uzeli aktivnog učešća i dali veliki doprinos u otklanjanju posljedica vremenskih neprilika početkom 2012.g., kao i tokom vanrednog stanja.
 - Prisustvovalo se na više seminara po pozivu Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije i nevladinog sektora, koji su se bavili problematikom IT-a.
 - Službenici Centra pohađali kurs o sistemu menadžmenta kvaliteta bezbjednosti informacija, u cilju adekvatnijeg raspolaganja resursima Prijestonice.

Ključne poteškoće u realizaciji aktivnosti Centra za informacioni sistem

Kako je navedeno i ranijim izvještajem, lokalna samouprava je naslijedila i problem korišćenja neleganog i nelicenciranog softvera, pa se kao jedan od prioriteta nameće rješavanje i ovog vrlo važnog pitanja radi izbjegavanja kršenja autorskih i drugih prava, čime će se istovremeno steći uslovi za kvalitetniju podršku distributera i za stabilniji i komforniji rad, i za nesmetano funkcionisanje sistema elektronske uprave. Istovremeno, računarska oprema po sekretarijatima i službama je u nezadovoljavajućem stanju i osim par desetina novijih i kvalitetnih računara, radi se o uglavnom zastarjelim i izrabljenim računarima koji se u najskorije vrijeme moraju zamjeniti funkcionalnim alatima. Stoga, nabavka adekvatne ICT opreme i licenciranog softvera spadaju u klasu gorućih problema Prijestonice, a istovremeno predstavljaju izuzetno veliku prepreku za nesmetano korišćenje nove elektronske uprave i njeno pravo zaživljavanje.

Otežavajuća okolnost, koja je opet posljedica neopredjeljivanja dovoljno sredstava u budžetu organizacionih jedinica, je zastarjela zajednička računarska oprema – u prvom redu serveri koji se koriste za potrebe matične službe, potrebe Uprave lokalnih javnih prihoda, Sekretarijata za imovinu, a onda i veliki broj računara koji koriste službenici u različitim službama a koji ne zadovoljavaju potrebe za nesmetanim radom. Centar za informacioni sistem je nekoliko puta tokom 2011. i 2012. godine urgirao kod nadležnog ministarstva za pomoć i zamjenu dijela navedene opreme, budući da se dobar dio te opreme koristi za neposrednu komunikaciju sa državnim organima i koristi centralne baze podataka, a zahtijeva skoro svakodnevne intervencije službenika Centra. Uz uvjeravanja i obećanja pomoći sa tog nivoa, čitav proces je značajno usporen često dugim tenderskim procedurama za nabavku takve opreme, pa se nadamo da će taj problem biti makar djelimično ublažen tokom 2013. godine.

Budući da je odlukama i preporukama relevantnih državnih institucija, problematika bavljenja projektom Cetinje - siguran grad iznenada dodijeljena Centru za infomacioni sistem, neophodno je opredijeliti i posebno obučiti službenike koji će se detaljnije baviti ovim, i projektom Wireless Cetinje ispred Prijestonice. Ovo stoga, što se već u testnoj fazi rada, pokazalo da vremenske neprilike i uslovi na Cetinju imaju velik negativni uticaj na opremu i održavanje tih sistema, pa je potrebno intezivnije bavljenje ovom problematikom.

Napominjem, da u protekle dvije godine zbog krize i loše ekonomske situacije, budžetom opredijeljene stavke nijesu mogle biti iskorišćene, ali je neophodno opredijeliti sredstva za obuku

zapošljenih od čijeg rada će direktno zavisi funkcionisanje cjelokupnog sistema lokalne administracije. Primjera radi, u 2011.g. iskorišćeno je svega 32% predviđenih sredstava, dok je 2012.g. najveći dio dodijeljenih sredstava koja su bila daleko niža od traženih, usmjerena na nabavku opreme za projekte koji nijesu opisani Odlukom o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Prijestonice Cetinje, već su naknadno dodijeljeni Centru za informacijski sistem.

Na ovaj način, bilo je onemogućeno kvalitetnije servisiranje servisa, jer osim što nijesmo bili u mogućnosti da nabavimo adekvatnu opremu kojom bi se postigao veći stepen kontrole kvaliteta servisa i usluga putem mreže, imali smo istovremeno mnogo smetnji i kvarova na novoj, tek postavljenoj, infrastrukturi za sve pobrojane projekte.

Kao ključne probleme u ovom momentu, treba istaći neophodnost nabavke nekoliko dijelova mrežne opreme – u prvom redu L3 sviča i firewall-a kojima bismo omogućili bolje korišćenje interneta, kvalitetniji rad mreže i svih resursa koje ona opslužuje, i adekvatnu kontrolu sigurnosti podataka, protoka i obavljenog saobraćaja. Iako smo prepolovili broj ADSL konekcija i ostvarili značajnu uštedu za Prijesticu, potrebno je još smanjiti taj broj, pogotovo što trenutno mreža ne dozvoljava korišćenje više od dva rutera u mreži, pa imamo otežan i usporen pristup internet servisu, a s druge strane je neophodno da koristimo tu mrežu radi projekta elektronske uprave vezanog za novoootvoreni Građanski biro. U cilju prevazilaženja problema sa lošim internet rješenjima, započeti su razgovori sa kompanijom T-Com oko iznalaženja modela kvalitetnijeg internet saobraćaja putem optičkih linkova. Zbog trenutnog nepostojanja optičkog čvorišta u Cetinju i mogućnosti korišćenja veza velikih kapaciteta, još uvijek nijesmo u mogućnosti putem web-sajta dati posjetiocima mogućnost razgledanja grada korišćenjem online pristupa sistemu Cetinje-siguran grad. Nadamo se da će i ovaj problem biti riješen u prvoj polovini ove godine.

Takođe, problemi oko rada Građanskog biroa nijesu mali. Naime, iako su službenici Centra, zajedno sa predstavnicima kompanije SmartTech, uputili više poziva svim službama Prijestonice i obavili više organizovanih obuka za sve zainteresovane, budući da se mali broj ljudi pojavio na tim obukama, pa i da svi oni koji su završili obuke bez nejasnoća i primjedbi, danas nemaju aktivno učešće u korišćenju SmartTech softvera, postoji bojazan da softver, odnosno novi model rada organa lokalne uprave, neće zaživjeti planiranom dinamikom. Tome u prilog ide i činjenica da je Građanski biro i zvanično otvoren 18.12.2012.g. a da se do danas nije desio veći pomak u korišćenju ovog novog servisa od strane svih organa lokalne uprave. Djelimično, zbog toga što veliki broj službenika nema neophodan i funkcionalan računar, djelimično zbog problema na koje smo naišli u instalaciji softvera na određenim računarima (a na čijem otklanjanju se intezivno radi), a velikim dijelom i zbog nezainteresovanosti velikog broja zapošljenih, da uzme učešća u primjeni novog sistema rada.

Stoga, očigledno je da će proći još jedan period dok sistem ne zaživi u dovoljnoj mjeri da možemo pratiti njegove rezultate. U tom smislu službenici Centra preduzimaju sa partnerima svakodnevne akcije na otklanjanju uočenih tehničkih nedostataka, a za animiranje zapošljenih, smatram da je potreban i neophodan odlučniji stav Glavnog administratora i Gradonačelnika, koji bi imao za posljedicu maksimalnu posvećenost svih organa novom načinu rada. I pored ovoga, ogromni problemi koje imamo u čestim prekidima napajanja električnom energijom idu u

prilog tezi da nije baš jednostavno preći na elektronski način poslovanja, te vjerujem da u bliskoj budućnosti treba razmišljati o mogućnosti da putem neke donacije dobijemo novu i pravilno dimenzionisanu trafo-stanicu i agregat koji bi obezbijedili neprekidno napajanje organa uprave električnom energijom.

Problemi u napajanju električnom energijom uzrokuju ogromnu štetu, te prekide u nesmetanom funkcionisanju tek zaživjelih projekata Cetinje – siguran grad i Wireless Cetinje. Osim što dolazi do čestih ispada i prekida u radu servisa, imamo i jedan dio nepovratno uništene a vrlo osjetljive opreme. S tim u vezi, budući da nemamo rezervnih djelova, kao i stanje u kojem službenici Centra nijesu opremljeni ni znanjem ni alatima za otklanjanje pojedinih većih problema, činjenica da je izvođač radova za projekat Cetinje – siguran grad u Sloveniji, predstavlja sama po sebi otežavajuću okolnost za nesmetano funkcionisanje ovog sistema. Takođe, nevrjeme i nepovoljni vremenski uslovi koji čine nepristupačnim lokacije na kojima se nalazi naša oprema širom grada, dodatno otežavaju sanaciju kvarova u zimskom periodu.

Iako je u ovoj prvoj godini implementacije ovih velikih projekata, sva oprema pod garancijom, smatram da čim bude prilika, treba razmišljati u pravcu nabavke određenih rezervnih djelova, kako bi eventualni prekidi u funkcionisanju servisa bili svedeni na najmanju moguću mjeru.

Vrlo važan aspekt funkcionisanja Centra, a koji još nije zaživio u pravom smislu kako to propisuje Pravilnik o organizaciji rada i sistematizaciji poslova, je i održavanje websajta Prijestonice. Kako je ukazano i ranije, službenici nemaju specijalistička znanja iz ove oblasti i hitno je potrebno omogućiti im obuku za ovaj dio poslova. Nazavidna finansijska situacija u kojoj se nalazi Prijestonica, i model u kojem nije moguće da direktor suvereno opredijeli sredstva iz budžeta za ovako nešto, razumljivo utiču da se ovakvo stanje i dalje prolongira.

Ne manje važna činjenica je i to da Centar već nekoliko mjeseci posluje sa usvojenim novim Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, po kojemu još uvijek nije izvršena popuna radnih mjesta iako smo to bili u obavezi uraditi neposredno po stupanju na snagu ovog pravilnika. U tom smislu, obraćali smo se sa zahtjevom za raspisivanje oglasa za dva upražnjena mjesta kako bi se popunio broj predviđen sistematizacijom, i kako bi se izašlo iz zone prekršaja u kojoj se i danas nalazimo, pa smatram da i o ovim pitanjima treba hitno povesti računa. Napominjem da u tom smislu posao ne trpi, jer postoji jedan broj službenika koji obavljaju sve predviđene poslove, ali radi izbjegavanja prekršaja, smatram da je važno riješiti ova pitanja na kvalitetan i zakonit način.

Veliki problem predstavlja i manjak prostora, jer službenici Centra koriste dvije kancelarije u kojima je raspoređeno 11 službenika, a od nedavno im se pridružilo, na period od devet mjeseci, još četvoro pripravnika pa je situacija na ivici podnošljivosti. Ipak, budući da je pred nama godina intezivnog rada na terenu, što kroz zgradu opštine radi obezbjeđivanja adekvatnog funkcionisanja sistema nove elektronske uprave, što po gradskim lokacijama na kojima se nalazi oprema koju koristimo, snaći ćemo se do nekog boljeg rješenja.

Ključne aktivnosti u narednom periodu

U 2013. godini prioriteti Centra za informacioni sistem biće aktivnosti vezane za održavanje novoizgrađene računarske mreže lokalne uprave, a koje podrazumijevaju omogućavanje nesmetanog funkcionisanja novog sistema elektronske uprave, te održavanje opreme za projekte Cetinje – siguran grad i Wireless cetinje. Sa tog aspekta neophodno je obezbijediti funkcionalnost i sigurnost mreže i podataka, kao i podršku pristupu serverima koji će opsluživati sve potrebe organa Prijestonice. Kako bi se ove aktivnosti obavljale na valjan način, preduslov su posebne obuke zapošljenih za korišćenje ICT-a. Zbog specifičnosti strukture zapošljenih u lokalnoj samoupravi u cilju realizacije projekta elektronske uprave potrebno je uložiti ne male napore za uspješnu realizaciju ovog projekta. Takođe, neophodno je obezbijediti jednu količinu rezervne IT opreme koja se pokazala neophodnom za kvalitetan rad čitave infrastrukture.

Dalji razvoj web-sajta biće osmišljen tako da sajt zadovoljava sve standarde koje preporučuje Evropska unija, a što će djelimično proizilaziti i iz odluka Vlade i drugih relevantnih organa. Na web-sajtu će osim svih podataka o lokalnoj samoupravi, građani biti u prilici da se detaljnije informišu i upoznaju sa svim značajnim dokumentima vezanim za rad lokalne samouprave čime će biti ostvaren visok nivo transparentnosti. Takođe, kako je već zaživio vladin sajt eUprava, ostvariće se veza sa istim, tako da će i građani Prijestonice biti u mogućnosti da koriste sistem napredne elektronske uprave, čime bi trebalo da po značajno jednostavnijim procedurama dobijaju informacije i dokumenata, jer će se implementacijom ovakvog načina rada efikasnost organa lokalne samouprave morati podići na značajno veći nivo. Takođe, svi konkursi, oglasi, tenderi, ugovori i druge kategorije dokumenata vezanih za rad organa lokalne samouprave biće dostupni putem sajta. Stoga je potrebno hitno izvršiti obuke službenika za kreiranje i održavanje web-sajta.

Nakon što su se stekli infrastrukturni preduslovi za stvaranje boljeg i efikasnijeg modela poslovanja, velika je obaveza Prijestonice obezbijediti adekvatnu obuku ljudskih resursa za korišćenje tehnologije u skladu sa poslovima na kojima je svako ponaosob raspoređen. S tim u vezi je, prevashodno za zapošljene u Centru za informacioni sistem neophodno omogućiti pohađanje specijalističkih kurseva iz različitih oblasti razvoja informaciono-komunikacionih tehnologija.

U planu je još kvalitetnije pokrivanje grada bežičnim besplatnim internetom, putem nabavke još nekoliko pristupnih tačaka na lokacijama u gradu na kojima je trenutno signal otežan ili nedostupan.

Direktor
mr Nikola Radunovi , dipl.ing.el.

Cetinje, 21.01.2012.g.